

УДК 001: 631.52:635.64:631.67(477.72)

Косенко Н. П., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник,
Бондаренко К. О., науковий співробітник лабораторії овочівництва
Інститут зрошувального землеробства НААН України
E-mail: ndz.kosenko@gmail.com

‘КУМАЧ’ – НОВИЙ СОРТ ТОМАТА СЕЛЕКЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

У сучасних економічних умовах виробники все більше уваги приділяють новим високотехнологічним сортам і гібридам томата переважно зарубіжної селекції. Сортів і гібридів томата вітчизняної селекції, які б мали повний комплекс цінних ознак відповідно до напрямку використання та могли б конкурувати із зарубіжними аналогами, на даний час є недостатньо, тому їх створення є актуальною проблемою. В Інституті зрошувального землеробства НААН (Херсонська обл.) ведеться селекційна робота з культурою томата впродовж 40-ка років. Метою селекційної роботи є створення нових сортів, що відповідають моделі сорту: потенційна врожайність 70–110 т/га, сорт промислового типу, адаптований до умов півдня України, з високою дружністю досягання, товарність плодів – 85–95%, зберігання товарних якостей на рослині впродовж 20–25 дб після масового досягання, плоди з відповідними фізико-механічними властивостями. Вченими Інституту зрошувального землеробства НААН створено ряд сортів, сім із яких занесені до Реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні: ‘Наддніпряньський 1’, ‘Кіммерієць’, ‘Сармат’, ‘Інгулецький’, ‘Тайм’, ‘Легінь’, ‘Кумач’.

Сорт ‘Кумач’ – за строком дозрівання середньостиглий, вегетаційний період становить 112–116 дб. Рослина детермінантна, висотою 60–65 см, прямостояча, формує значну листову поверхню. Лист за розміром – середній, двічіперистий, помірного зеленого забарвлення, з

помірною глясуватістю та пухирчатістю. Перше суцвіття закладається над 6–7 листком, наступні – через 1–2. Суцвіття просте. Фасціація першої квітки суцвіття відсутня. Квітконіжка не має відокремлюючий шар. Плоди овальної форми (індекс плода 1,2), кількість камер – 2–3, розташування камер – правильне. Рослини формують плоди масою 68–72 г, щільні, м’ясисті, у фазу масового досягання – червоного кольору, без зеленої плями біля плодоніжки. Плодоніжка не має колінця. Плоди мають добру транспортабельність і лежкість. Уміст у плодах сухої розчинної речовини становить 5,60–6,00%, цукру – 3,30–3,50%, аскорбінової кислоти – 21,60–22,50 мг/100 г. Залежно від умов вирощування загальна врожайність плодів за зрошення складає 75–95 т/га, товарність – 91–93 %. Сорт володіє відносною стійкістю до основних хвороб: *Alternaria solani*, *Phytophthora infestans*. Сорт характеризується зусиллям на відрив плоду від плодоніжки $1,85 \pm 0,09$ кг ($V=9,8\%$) та міцністю шкірки на проколювання $239 \pm 5,0$ г/мм² ($V=10,6\%$) і відповідає вимогам, що пред’являються до сортів, придатних для механізованого (комбайнового) збирання плодів. Призначення сорту – універсальне: для приготування салатів, виготовлення томатопродуктів (томат-паста, кетчуп), консервування, заморожування, в’ялення. Сорт ‘Кумач’ рекомендується для вирощування у відкритому ґрунті Степу та Лісостепу України.

УДК 001: 631.52:635.64:631.67(477.72)

Косенко Н. П., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник,
Бондаренко К. О., науковий співробітник лабораторії овочівництва
Інститут зрошувального землеробства НААН України
E-mail: ndz.kosenko@gmail.com

‘САРМАТ’ – ПЕРСПЕКТИВНИЙ СОРТ ТОМАТА ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ

В Інституті землеробства зрошувального землеробства НААН починаючи з 1980 року ведеться селекційна робота з культурою томата, завданням якої є створення нових сортів і гібридів промислового типу для умов півдня України – основної зони вирощування даної культури.

Перспективний сорт томата ‘Сармат’ створено методом гібридизації сортів ‘Риф’ х ‘СХ-3’, з наступним індивідуальним добором. Сорт – за строком дозрівання середньостиглий, тривалість вегетаційного періоду 112–117 дб. Рослина за типом розвитку детермінантна, висота рослини 60–65 см, середньорозгалужена. Листок за розміром середній, двічі перистий, темно-зеленого

забарвлення, зі слабкою глясуватістю та сильною пухирчатістю. Суцвіття – просте (в основному 1 гілка). Фасціація першої квітки суцвіття – відсутня. Квітконіжка не має відокремлюючого шару. Плоди за формою кутасті (індекс плода 1,2), кількість камери – 2–3, розташування камер – правильне; плоди за досягання червоного кольору, без зеленого плеча. Середня маса плода складає 100–120 г, плоди м’ясисті, щільні, не втрачають товарних якостей на рослині впродовж 25–30 дб після масового досягання. Плоди мають добру транспортабельність і лежкість.

Аналіз біохімічного складу плодів показав, що вміст розчинної сухої речовини становить

5,6–6,0%, загальних цукрів – 3,1–3,8%, аскорбінової кислоти – 21,9–23,7 мг/100 г, кислотність – 0,43–0,45%. Загальна врожайність за умов зрошення – 70–90 т/га, товарність плодів – 80–88%. Сорт інтенсивного типу, чутливий до високого рівня агротехніки, зрошення. Придатний для комбайнового збирання плодів. За ознакою продуктивності має високі показники специфічної адаптивної здатності (САЗ), стабільності та пластичності. Рослини сорту є відносно стійкими до основних хвороб: *Alternaria solani*, *Phytophthora infestans*. Плоди сорту ‘Сармат’ мають універсальне використання: для приготування салатів, цільноплідного консервування, виготовлення томатопродуктів, заморожування, в’ялення. Сорт рекомендується для вирощу-

вання у відкритому ґрунті Степу та Лісостепу України. В інституті налагоджена система насінництва сортів томата власної селекції: ‘Кіммерієць’, ‘Наддніпряньський 1’, ‘Інгулецький’, ‘Тайм’, ‘Легінь’ ‘Сармат’, ‘Кумач’.

Таким чином, за результатами проведеної науково-дослідної роботи вченими лабораторії овочівництва Інституту зрошеного землеробства НААН створено новий сорт томата промислового типу ‘Сармат’, що перевищує стандартний сорт ‘Легінь’ за врожайністю на 23,8%, товарністю та якістю плодів. Сорт універсального використання, занесений до Реєстру сортів рослин України і рекомендований для вирощування у відкритому ґрунті Степової та Лісостепової зони України.

УДК 633.491: 551.583

Костюкевич Т. К., кандидат геогр. наук, асистент кафедри агрометеорології та агроекології
Одеський державний екологічний університет
E-mail: kostyukevich1604@i.ua

ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ КАРТОПЛІ НА ТЕРИТОРІЇ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Культура картоплі є для України однією з провідних сільськогосподарських культур. Численними дослідженнями встановлено, що картопля культурних сортів є рослиною помірного клімату, має велику пластичність, найбільш стійкі її врожай отримують у районах середніх широт, що мають відносно невисоку температуру в період вегетації. Різноманітне використання картоплі зумовлено її цінними властивостями. Бульби містять білок високої якості, вітаміни та інші речовини, що робить його винятково важливим продуктом харчування.

Сучасне потепління, крім підвищення середньої температури, супроводжується змінами її річної та добової амплітуди, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Так, збільшення тривалості безморозного періоду безумовно позитивний фактор, але скорочення періоду вегетації при підвищенні температури часто веде до зменшення врожаю.

В даній роботі надається оцінку впливу змін клімату на формування врожайності картоплі на території Східного Поділля. У виконаному дослідженні були використані розрахунки за допомогою регіональної кліматичної моделі RASMO2 для базових сценаріїв викидів - RCP4.5 і RCP8.5, які є сценаріями середнього та високого рівня викидів парникових газів у атмосферу до 2100 року.

Для оцінки умов формування врожаю картоплі на території Східного Поділля була викорис-

тана уточнена базова динамічна модель формування врожаю сільськогосподарських культур А. М. Польового.

Згідно розрахунків, за умовами кліматичних змін дата садіння картоплі очікується пізніше, ніж за середніми багаторічними значеннями, значного скорочення періоду вегетації не очікується.

Аналіз агрокліматичних умов вирощування картоплі показав, що за умов реалізації сценарію зміни клімату очікується перерозподіл та зменшення кількості опадів за міжфазні періоди вегетації, що пов'язано зі здвигом настання фаз розвитку культури.

Також були розраховані показники фотосинтетичної продуктивності картоплі, це такі величини, як площа листя, чиста продуктивність фотосинтезу та приріст маси в період максимального розвитку рослини. Також розглядалась суха біомаса бульб рослини та врожай.

Проведене дослідження виявило певні тенденції в можливих майбутніх змінах врожайності. Так, за умовами кліматичних змін RCP4.5 очікується збільшення врожайності бульб картоплі на 31%, а за умовами кліматичних змін RCP8.5 очікується збільшення врожайності на 20%.

Враховуючи реакцією рослин на підвищення CO₂ в умовах зміни клімату вважаємо доцільним рекомендувати використовувати сучасні сорти та дуже відповідально відноситися до умов агротехніки, особливо до густоти садіння.